

Rebeka LACINOVÁ: *Sociálna produkcia priestoru knižnice. Etnografia.* Praha: FHS UK 2023, 64 s.

Antropologie si klade velké otázky, ale své poznání čerpá z málo významných míst, parafrázuje Rebeka Lacinová ve své bakalářské práci (s. 16) Thomase H. Eriksena. A jako terén pro svůj etnografický výzkum sociomateriální produkce prostoru si vybírá malou okrajovou městskou knihovnu. Ve vztahu k různým „exotickým“ prostředím, jež studující často lákají, bych hned v počátku posudku ráda vyzdvihla tuto volbu jako originální, zajímavou, smysluplnou a, jak se v průběhu textu ukáže, také aktuální. Zdánlivě zapomenutý či možná opomíjený prostor městské knihovny umožňuje citlivému pozorovateli ponořit se do hloubky vzájemných vztahů sociality a materiality a jejich prostřednictvím sledovat „velké“ otázky idejí, hodnot, identit či moci a jejich neustálého vyjednávání.

Teoretickou oporou byl Rebece Lacinové především Lefebvrův (1991) koncept sociální produkce prostoru, podpořený teoriemi material culture (Miller 2012, Tilley 2006 a Woodward 2007) a Pospěchovým (2013) uvažování o městském veřejném prostoru. Tyto tituly autorka dle mého soudu vynikajícím způsobem zpracovala v teoretickém ukotvení své práce. Ráda bych vyzdvihla, že se autorka v tomto teoretickém ukotvení neustále adekvátně vztahuje k tématu své práce, stejně jako důkladnost a transparentnost textu, v němž v poznámkách pod čarou uvádí originální verze svých překladů přímých citací.

O autorčině jistotě v teoretickém zázemí ale svědčí také aktivní práce s teoriemi v empirické části textu. V tomto kontextu bych ráda vyzdvihla i to, že Rebeka (jak se často stává) nezaměřuje teoretické zázemí svého výzkumu s kontextovou literaturou, která se sice také odborně věnuje knihovnám, ale z jiných epistemologických pozic a s jinými záměry (např. Kůrka 2011), ale i s těmito tituly dokáže v empirické části textu adekvátně pracovat.

V metodologii autorka reflexivně popisuje celý výzkumný proces včetně závěrečného zádrhele, jemuž jsem byla (ostatně jako celému výzkumu) jako školitelka na dálku přítomna. Ráda bych proto ocenila, že Rebeka se k nečekanému konfliktu, který nevznikl mezi Rebekou a terénem, ale mezi autorčíným textem a očekáváními některých participantek výzkumu toho, jak má vypadat bakalářská, potažmo vědecká práce, postavila se sebevědomím a pokorou. Se sebevědomím ve vztahu ke svému textu a s pokorou ve vztahu ke knihovnicím a jejich nejistotám. Poslední dny před odevzdáním bakalářské práce tedy Rebeka věnovala vyjednávání s terénem a zároveň uvádění textu do podoby, které terén nepoškodí.

Výsledkem je velmi zdařilá bakalářská práce, v níž autorka důkladně prozkoumává a ohledává dynamiku vzájemných vztahů mezi prostorem knihovny a jejími lidskými i nelidskými aktéry. Sleduje proměnu knihovny v současném digitalizujícím se světě, stejně jako některé její vzpírání se těmito změnám. Ke slovu se dostávají nejen knihovnické regule, ale i samotné knihovnice, potažmo jejich tulipány; výpůjční pult a jeho plexisklo, stejně jako nové skřínky na odkládání věcí; uspořádání prostoru knihovny, stejně jako způsob řazení knih v regálech... Možná se méně ke slovu dostávají čtenáři, což ale autorka argumentuje a buď se sama se staví do jejich pozice, nebo je reflektuje prostřednictvím pozorování v terénních poznámkách. A možná paradoxně až v posledních kapitolách se výrazněji ke slovu, jako aktéři, dostávají i knihy. Implicitně jsou ale přítomné stále, třeba i v diskusích nad umístěním stolku s počítačem. To na jednu stranu prokazuje autorčinu disciplinovanost ve vztahu k tématu, na stranu druhou si dovoluji položit otázku do diskuse: jsou knihy klíčovým aktérem současné knihovny?

V Závěru bakalářské práce pak autorka stručně, ale jasně, výstižně a opět v diskusi s literaturou shrnuje svá zjištění stran dialektických vztahů mezi socialitou a materialitou, vrací se k Lefebvrově prostorové triádě a uvažuje o rovinách reprezentací prostoru, prostorových reprezentací a prostorových praktik i kontrapraktik. I po formální stránce je práce zcela v pořádku. Jazyk práce je kultivovaný, stylisticky by si text možná zasloužil větší etnografický švih.

Ve vztahu k výše uvedenému tedy rozhodně doporučuji bakalářskou práci Rebeky Lacinové k obhajobě a navrhuji ji jednoznačně hodnotit jako výbornou.

Praha, 7. září 2023

Mgr. Hedvika Novotná, Ph.D.